

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

zo 6. októbra 2020 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Voľný pohyb osôb – Pracovníci – Nariadenie (EÚ) č. 492/2011 – Článok 7 ods. 2 – Rovnosť zaobchádzania – Sociálne výhody – Článok 10 – Deti, ktoré plnia školskú dochádzku – Smernica 2004/38/ES – Článok 24 – Dávky sociálnej pomoci – Nariadenie (ES) č. 883/2004 – Článok 4 – Článok 70 – Osobitné nepríspevkové peňažné dávky – Migrujúci pracovník, ktorý sa stará o deti, ktoré plnia školskú dochádzku v hostiteľskom členskom štáte“

Vo veci C-181/19,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Krajinský súd rozhodujúci vo veciach sociálneho zabezpečenia v Severnom Porýní-Vestfálsku, Nemecko) zo 14. februára 2019 a doručený Súdnemu dvoru 25. februára 2019, ktorý súvisí s konaním:

Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle

proti

JD,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda K. Lenaerts, podpredsedníčka R. Silva de Lapuerta, predsedovia komôr A. Arabadžiev, A. Prechal (spravodajkyňa), M. Vilaras, M. Safjan, P.G. Xuereb, L.S. Rossi a I. Jarukaitis, sudcovia J. Malenovský, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, C. Toader, N. Piçarra a A. Kumin,

generálny advokát: G. Pitruzzella,

tajomník: D. Dittert, vedúci oddelenia,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 26. februára 2020,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle, v zastúpení: S. Schwickert, splnomocnený zástupca,
- JD, v zastúpení: J. Kruse, Rechtsanwalt,
- nemecká vláda, v zastúpení: J. Möller a S. Eisenberg, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: nemčina.

- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, A. Siwek-Ślusarek a E. Borawska-Kędzierska, splnomocnení zástupcovia,
- Európska komisia, v zastúpení: E. Montaguti, B.-R. Killmann, J. Tomkin a M. Kellerbauer, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 14. mája 2020,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 18 ZFEÚ, článkov 7 a 10 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie (Ú. v. EÚ L 141, 2011, s. 1), článku 24 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, 2004, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46), ako aj článku 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Ú. v. EÚ L 166, 2004, s. 1; Mim. vyd. 05/005, s. 72).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle (Úrad práce v Krefelde – Oddelenie pre sťažnosti, Nemecko) (ďalej len „Jobcenter“) a JD vo veci odmietnutia zo strany Jobcenter priznať JD a jeho dvom dcéram základné dávky sociálnej pomoci stanovené nemeckými právnymi predpismi.

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 2004/38

- 3 Odôvodnenia 3, 4, 10, 16 a 21 smernice 2004/38 stanovujú:

- „(3) Občianstvo Únie by malo byť základným štatútom štátnych príslušníkov členských štátov, keď uplatňujú svoje právo na voľný pohyb a pobyt. Je preto potrebné, aby sa kodifikovali a preskúmali existujúce nástroje spoločenstva, ktoré sa oddelene zaoberajú pracovníkmi, samostatne zárobkovo činnými osobami a tiež študentmi a inými neaktívnymi osobami, aby sa zjednodušilo a posilnilo právo všetkých občanov Únie na voľný pohyb a pobyt;
- (4) Aby sa tento sektorový, roztrieštený prístup k právu na voľný pohyb a pobyt napravil a aby sa umožnilo uplatňovanie tohto práva, je potrebný jednotný legislatívny akt na zmenu a doplnenie nariadenia Rady (EHS) 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva [Ú. v. ES L 257, 1968; s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15] a zrušenie nasledujúcich aktov:...

...

(10) Osoby uplatňujúce svoje právo pobytu by sa... nemali stať neprimeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas počiatočného obdobia pobytu. Preto by sa právo pobytu pre občanov Únie a ich rodinných príslušníkov počas obdobia presahujúceho tri mesiace malo podriaďovať podmienkam.

...

(16) Pokiaľ sa užívatelia práva pobytu nestávajú neprimeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu, nemali by byť vyhostení.... V žiadnom prípade by sa opatrenie vyhostenia nemalo prijať voči pracovníkom, samostatne zárobkovo činným osobám alebo uchádzačom o prácu, ako sú definovaní Súdnym dvorom, okrem dôvodov verejnej politiky alebo verejnej bezpečnosti.

...

(21) Malo by sa však ponechať na hostiteľský členský štát, aby rozhodol, či udelí sociálnu pomoc počas prvých troch mesiacov pobytu alebo počas dlhšieho obdobia v prípade uchádzačov o zamestnanie občanom Únie iným, ako sú pracovníci, samostatne zárobkovo činné osoby alebo osoby, ktoré si zachovali tento štatút, alebo ich rodinní príslušníci, alebo udelí takýmto osobám pomoc vo forme príspevku na výživu počas štúdia vrátane odborného vzdelávania pred nadobudnutím ich práva trvalého pobytu.“

4 Článok 7 tejto smernice s názvom „Právo pobytu na viac ako tri mesiace“ v odsekoch 1 a 3 stanovuje:

„1. Všetci občania Únie majú právo pobytu na území iného členského štátu počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace, ak:

a) sú pracovníci alebo samostatne zárobkovo činné osoby v hostiteľskom členskom štáte; alebo

...

3. Na účely odseku 1a) občan Únie, ktorý už nie je pracovníkom ani samostatne zárobkovo činnou osobou, si zachová štatút pracovníka alebo samostatne zárobkovo činné osoby za nasledujúcich okolností:

...

c) je riadne zaregistrovaná ako nedobrovoľne nezamestnaná osoba po tom, čo sa jej ukončila pracovná zmluva na dobu určitú kratšiu ako jeden rok, alebo po tom, čo sa stala nedobrovoľne nezamestnaná počas prvých dvanástich mesiacov a zaevidovala sa ako uchádzač o zamestnanie na príslušnom úrade práce. V takomto prípade sa štatút pracovníka zachová aspoň šesť mesiacov;

...“

5 Článok 14 uvedenej smernice, nazvaný „Zachovanie práva pobytu“, v odsekoch 2 a 4 stanovuje:

„2. Občania Únie a ich rodinní príslušníci majú právo pobytu určené v článkoch 7, 12 a 13, pokiaľ spĺňajú podmienky v nich stanovené.

...

4. Ako výnimka z odsekov 1 a 2 a bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia kapitoly VI, sa opatrenie vyhostenia nesmie v žiadnom prípade prijať proti občanom Únie alebo ich rodinným príslušníkom, ak:

...

b) občania Únie vstúpili na územie hostiteľského členského štátu, aby hľadali zamestnanie. V tomto prípade občania Únie a ich rodinní príslušníci nesmú byť vyhostení, pokiaľ občania Únie sú schopní predložiť dôkaz, že si sústavne hľadajú zamestnanie a že majú skutočnú šancu zamestnať sa.“

6 Podľa článku 24 smernice 2004/38 s názvom „Rovnaké zaobchádzanie“:

„1. S výhradou takých osobitných ustanovení, ako sú výslovne uvedené v zmluve a v sekundárnom práve, všetci občania Únie, ktorí sa na základe tejto smernice zdržiavajú na území hostiteľského členského štátu, využívajú rovnaké zaobchádzanie ako so štátnymi príslušníkmi tohto členského štátu v rámci pôsobnosti zmluvy. ...

2. Ako výnimka z odseku 1 hostiteľský členský štát nie je povinný udeliť nárok na sociálnu pomoc počas prvých troch mesiacov pobytu ani prípadne počas dlhšieho obdobia stanoveného v článku 14 ods. 4 písm. b)... osobám iným, ako sú pracovníci, samostatne zárobkovo činné osoby, osoby, ktoré si zachovávajú takýto štatút a ich rodinní príslušníci.“

Nariadenie č. 883/2004

7 Článok 2 nariadenia č. 883/2004, nazvaný „Osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje“, v odseku 1 stanovuje:

„Toto nariadenie sa vzťahuje na štátnych príslušníkov členského štátu, osoby bez štátnej príslušnosti a utečencov, ktorí majú bydlisko v členskom štáte a podliehajú alebo podliehali právnym predpisom jedného alebo viacerých členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov a ich pozostalých.“

8 Článok 3 tohto nariadenia, nazvaný „Vecná pôsobnosť“, stanovuje:

„1. Toto nariadenie sa vzťahuje na všetky právne predpisy, ktoré sa týkajú týchto častí sociálneho zabezpečenia:

...

h) dávky v nezamestnanosti;

...

j) rodinné dávky.

...

3. Toto nariadenie sa tiež uplatňuje na osobitné nepríspevkové peňažné dávky, na ktoré sa vzťahuje článok 70.“

9 Článok 4 uvedeného nariadenia s názvom „Rovnosť zaobchádzania“ stanovuje:

„Pokiaľ nie je v tomto nariadení ustanovené inak, osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, poberajú tie isté dávky a majú tie isté povinnosti podľa právnych predpisov ktoréhokoľvek členského štátu ako štátni príslušníci daného členského štátu.“

10 Hlava III nariadenia č. 883/2004 obsahuje kapitolu 9 týkajúcu sa „osobitných nepríspevkových peňažných dávok“. V tejto kapitole článok 70 toho istého nariadenia, nazvaný „Všeobecné ustanovenia“, stanovuje:

„1. Tento článok sa vzťahuje na osobitné nepríspevkové peňažné dávky, ktoré sa poskytujú podľa právnych predpisov, ktorých osobný rozsah, ciele a/alebo podmienky na priznanie nároku majú znaky právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia podľa článku 3 ods. 1 ako aj v oblasti sociálnej pomoci.

2. Na účely tejto kapitoly ‚osobitné nepríspevkové peňažné dávky‘ sú dávky, ktoré:

a) sú určené:

i) na poskytovanie doplnkového, náhradného alebo pridruženého krytia proti rizikám na ktoré sa vzťahujú časti sociálneho zabezpečenia uvedené v článku 3 ods. 1 a ktoré zaručujú daným osobám príjem na úrovni životného minima so zreteľom na hospodársku a sociálnu situáciu v danom členskom štáte;

alebo

ii) len ako osobitná ochrana pre osoby so zdravotným postihnutím a sú úzko späté so sociálnym prostredím uvedenej osoby v danom členskom štáte;

a

b) sú financované výhradne z povinných daní určených na krytie všeobecných verejných výdavkov a ktorých podmienky na poskytovanie a výpočet dávok nezávisia od akýchkoľvek príspevkov vo vzťahu k poberateľom dávok. Avšak dávky poskytnuté ako doplnok k príspevkovým dávkam sa nepovažujú z tohto jediného dôvodu za príspevkové dávky,

a

c) ktoré sú uvedené v prílohe X.

3. Článok 7 a ostatné kapitoly tejto hlavy sa neuplatňujú na dávky uvedené v odseku 2 tohto článku.

4. Dávky uvedené v odseku 2 sa poskytujú výhradne v členskom štáte, v ktorom má daná osoba bydlisko a podľa právnych predpisov tohto štátu. Tieto dávky poskytuje inštitúcia miesta bydliska na svoje náklady.“

11 Príloha X nariadenia č. 883/2004, ktorá vymenúva „osobitné nepríspevkové peňažné dávky“ v zmysle článku 70 ods. 2 písm. c) tohto nariadenia, stanovuje, že pokiaľ ide o Spolkovú republiku Nemecko, medzi tieto dávky patria „dávky na základné životné potreby podľa základných ustanovení pre osoby uchádzajúce sa o zamestnanie, ak so zreteľom na tieto dávky nie sú splnené požiadavky na vznik nároku na dočasný doplnok pri poberaní dávok v nezamestnanosti (článok 24 ods. 1 knihy II sociálneho zákonníka).“

Nariadenie (ES) č. 492/2011

12 Odôvodnenie 1 nariadenia č. 492/2011 znie takto:

„Nariadenie [č. 1612/68] bolo opakovane podstatným spôsobom zmenené a doplnené. V záujme jasnosti a prehľadnosti by sa malo toto nariadenie kodifikovať.“

13 Podľa článku 7 ods. 1 a 2 nariadenia č. 492/2011:

„1. S pracovníkom, ktorý je štátnym príslušníkom členského štátu, sa na území iného členského štátu nesmie z dôvodu jeho štátnej príslušnosti zaobchádzať inak ako s vlastnými pracovníkmi, pokiaľ ide o podmienky zamestnania a pracovné podmienky, najmä odmeňovanie, prepustenie, a ak by sa stal nezamestnaným, opätovné začlenenie do práce alebo zamestnania.

2. Takýto pracovník požíva rovnaké sociálne a daňové výhody ako vlastní pracovníci.“

14 Článok 10 tohto nariadenia stanovuje:

„Deti štátneho príslušníka členského štátu, ktorý je alebo bol zamestnaný na území iného členského štátu, sa prijímajú na všeobecno-vzdelávacie, učňovské a odborné štúdium v tomto štáte za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto štátu, ak tieto deti majú bydlisko na jeho území.

Členské štáty podporia všetky snahy, aby týmto deťom umožnili navštevovať uvedené štúdium za čo najlepších podmienok.“

Nemecké právo

15 § 7 Sozialgesetzbuch Zweites Buch (časť II Sociálneho zákonníka), v znení z 22. decembra 2016 (BGBl. I, s. 3155, ďalej len „SGB II“) uvádza:

„1. ¹Dávky upravené v tejto časti zákona sa poskytujú osobám, ktoré:

- (1) dosiahli vek 15 rokov a ešte nedosiahli vekovú hranicu stanovenú v článku 7a;
- (2) sú schopné pracovať;
- (3) sú odkázané na pomoc a
- (4) majú obvyklý pobyt v Spolkovej republike Nemecko (poberatelia schopní pracovať).

² Uvedené ustanovenie sa nevzťahuje na:

- (1) ...
- (2) cudzích štátnych príslušníkov
 - a) ktorí nemajú právo na pobyt;
 - b) ktorých právo na pobyt vyplýva výlučne z účelu hľadania práce, alebo
 - c) ktorí vyvodzujú svoje právo na pobyt – či už samotné alebo súbežne s právom na pobyt podľa písm. b) – z článku 10 nariadenia č. 492/2011,

ako aj ich rodinných príslušníkov,

- (3) ...

2. Dávky poberajú aj osoby, ktoré žijú v spoločnej domácnosti s poberateľmi schopnými pracovať, pričom sú navzájom na seba odkázané. ...

3. Domácnosť, v ktorej žijú osoby, ktoré sú navzájom na seba odkázané, tvoria

(1) prijímatelia schopní pracovať;

...

(4) slobodné deti, ktoré sú súčasťou domácnosti osôb uvedených v bodoch 1 až 3, ak ešte nedosiahli vek 25 rokov za predpokladu, že si nemôžu zaobstarať vďaka svojim vlastným príjmom alebo majetku prostriedky, ktoré by im umožňovali zabezpečiť si živobytie.“

¹⁶ § 2 Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern (zákon o voľnom pohybe občanov Únie) v znení z 2. decembra 2014 (BGBl. I, s. 1922) (ďalej len „FreizügG“) znie takto:

„1. Občania Únie, ktorí sú oprávnení voľne sa pohybovať, a ich rodinní príslušníci majú právo na vstup a pobyt na území Spolkovej republiky Nemecko podľa ustanovení tohto zákona.

2. Právo na voľný pohyb podľa práva Únie je priznané:

(1) občanom Únie, ktorí sa chcú na území Spolkovej republiky Nemecko zdržiavať ako pracovníci alebo absolvovať odborné vzdelávanie;

(1a) občanom Únie, ktorí sa uchádzajú o zamestnanie na obdobie najviac šiestich mesiacov a po uplynutí tohto obdobia len za predpokladu, že môžu predložiť dôkaz, že si sústavne hľadajú zamestnanie a že majú skutočnú šancu zamestnať sa;

...

(6) rodinným príslušníkom v súlade s podmienkami stanovenými v § 3 a § 4;

3. ... ²V prípade nedobrovoľnej nezamestnanosti potvrdenej príslušným úradom práce po menej ako jednom roku zamestnania zostáva právo podľa odseku 1 zachované počas šiestich mesiacov.“

¹⁷ § 3 FreizügG stanovuje:

„1. Rodinným príslušníkom občanov Únie uvedených v § 2 ods. 2 bodoch 1 až 5 je priznané právo na základe § 2 ods. 1, ak sprevádzajú uvedeného občana Únie alebo sa k nemu pripájajú. ...

2. Rodinnými príslušníkmi sa rozumejú

(1) manžel, partner a rodičia po zostupnej línii osôb uvedených v § 2 ods. 2 bodoch 1 až 5 a bode 7 alebo ich manželov alebo partnerov, ktorí nedosiahli vek 21 rokov;

...

4. Deti občana Únie, ktorý požíva slobodu pohybu, a deti rodičov, ktorí skutočne vykonávajú rodičovské práva a povinnosti k deťom, si zachovávajú právo na pobyt až do skončenia svojho vzdelávania, a to aj po úmrtí alebo odchode občana Únie, z ktorého odvodzujú svoje právo na pobyt, pokiaľ sa tieto deti zdržiavajú na spolkovom území a navštevujú vzdelávacie alebo výchovné zariadenie.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 18 JD, poľský štátny príslušník, uzavrel manželstvo s poľskou štátnou príslušníčkou, s ktorou mal dve dcéry narodené v rokoch 2005 a 2010. Od roku 2012 alebo roku 2013 je JD odlúčený od svojej manželky. Na konci roka 2012 a začiatkom roka 2013 sa všetci rodinní príslušníci usadili v Nemecku. Obe dcéry bývajú hlavne so svojim otcom, u ktorého majú bydlisko od roku 2015. Manželka JD sa presťahovala do Poľska v roku 2016.
- 19 Dcéry plnia školskú dochádzku v Nemecku od 1. augusta 2016.
- 20 Od marca 2015 JD vykonával závislú zárobkovú činnosť v Nemecku. Od 6. marca do 1. septembra 2015 pracoval na mieste pomocného zámočníka a potom od 18. januára do 31. októbra 2016 na plný úväzok ako prevádzkový pracovník výroby. Od 4. októbra do 7. decembra 2016 bol JD práceneschopný a z tohto dôvodu mal nárok na zachovanie vyplácania mzdy jeho zamestnávateľom až do 31. októbra 2016, keď skončil pracovný pomer, a potom poberal dávky z dôvodu nemocenskej dovolenky zo systému sociálneho zabezpečenia až do 7. decembra 2016.
- 21 Následne poberal dávky poistenia v nezamestnanosti od 23. februára do 13. apríla 2017 a od 12. júna do 23. októbra 2017.
- 22 Od 2. januára 2018 JD opätovne pracuje na plný úväzok.
- 23 JD a jeho dve dcéry poberali od 1. septembra 2016 do 7. júna 2017 základné dávky sociálnej pomoci podľa SGB II, a to „doplnkové dávky v nezamestnanosti“ („Arbeitslosengeld II“) pre JD a „sociálne dávky“ („Sozialgeld“) pre obe dcéry (ďalej spoločne len „dávky na zabezpečenie životného minima vo veci samej“).
- 24 V júni 2017 JD požiadal pre seba a svoje dcéry o zachovanie vyplácania dávok na zabezpečenie životného minima vo veci samej. Stanoviskom z 13. júna 2017, ktoré bolo v nadväznosti na námietku, ktorú podal JD, potvrdené 27. júla 2017, Jobcenter zamietol túto žiadosť na základe § 7 ods. 1 druhej vety bodu 2 SGB II z dôvodu, že JD si nezachoval postavenie zamestnanca a zdržiaval sa v Nemecku len na účely hľadania si práce.
- 25 JD a jeho dve dcéry následne podali na Sozialgericht Düsseldorf (Súd rozhodujúci vo veciach sociálneho zabezpečenia Düsseldorf, Nemecko) žalobu, ktorou sa domáhali zrušenia tohto stanoviska a toho, aby sa rozhodlo, že Jobcenter je povinný im poskytnúť dávky na zabezpečenie životného minima vo veci samej za obdobie od 8. júna do 31. decembra 2017 (ďalej len „sporné obdobie“).
- 26 Rozsudkom z 8. mája 2018 tento súd vyhovel tejto žalobe a zaviazal Jobcenter na zaplatenie požadovaných dávok. Rozhodol, že hoci JD sa už nemôže odvolávať na zachovanie svojho postavenia zamestnanca počas sporného obdobia, aby mohol založiť právo na pobyt na základe § 2 FreizügG, takéto právo má takisto na základe práva na pobyt priznaného jeho dcéram podľa článku 10 nariadenia č. 492/2011. Tieto deti, ktoré bývajú a plnia školskú dochádzku v Nemecku, sa totiž môžu ako maloleté deti bývalého migrujúceho pracovníka, ktorý bol zamestnaný v tomto členskom štáte, domáhať práva na pobyt podľa tohto článku 10, ktoré následne zakladá právo na pobyt ich otca ako rodiča, ktorý sa o ne skutočne stará. Podľa uvedeného súdu je právo na pobyt odvodené z uvedeného článku 10 na účely vyučovania a vzdelávania detí (bývalého) migrujúceho pracovníka samostatné a nezávislé od práv na pobyt upravených smernicou 2004/38. Pravidlo stanovené v článku 24 ods. 2 tejto smernice, ktoré predstavuje výnimku zo zásady rovnosti zaobchádzania v oblasti sociálnej pomoci, sa preto neuplatňuje, ak je právo na pobyt dotknutého občana Únie založené na článku 10 nariadenia č. 492/2011. Vylúčenie nároku na dávky sociálnej pomoci stanovené v § 7 ods. 1 druhej vete bode 2 písm. c) SGB II pre cudzích štátnych príslušníkov, ako aj ich rodinných príslušníkov, ktorí vyvodzujú svoje právo na pobyt z článku 10 nariadenia č. 492/2011, nie je teda v súlade s právom Únie.

- 27 Dňa 4. júla 2018 Jobcenter podal proti tomuto rozsudku odvolanie na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 28 Tento súd v prvom rade uvádza, že vnútroštátna judikatúra nie je jednotná, pokiaľ ide o otázku, či sa výnimka v oblasti sociálnej pomoci stanovená v článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 môže tiež priamo alebo analogicky uplatniť na občanov Únie, ktorí majú právo na pobyt na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011 a požiadali o priznanie takých dávok na zabezpečenie životného minima, ako vo veci samej, ktoré sú dávkami sociálnej pomoci v zmysle prvého uvedeného ustanovenia.
- 29 Okrem toho nemecký zákonodarca sa prijatím § 7 ods. 1 druhej vety bodu 2 písm. c) SGB II domnieval, že článok 24 ods. 2 smernice 2004/38 treba uplatniť na situácie, v ktorých občania Únie majú okrem práva na pobyt na účely hľadania zamestnania aj právo na pobyt na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011, aby sa zabránilo tomu, že pravidlá smernice 2004/38 budú zbavené svojej podstaty a aby sa uvedení občania nestali neprimeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu.
- 30 Vnútroštátny súd sa však domnieva, že právo na pobyt priznané na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011 nepodlieha ustanoveniam smernice 2004/38. V tejto súvislosti sa opiera o rozsudky z 23. februára 2010, Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80), ako aj z 23. februára 2010, Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83), ktorými Súdny dvor uznal autonómiu práva na pobyt založenú na článku 12 nariadenia č. 1612/68, ktorý má rovnaké znenie ako článok 10 nariadenia č. 492/2011. Okrem toho normotvorca Únie nevyužil možnosť prijatia tohto posledného uvedeného nariadenia, ktoré zrušilo a nahradilo nariadenie č. 1612/68, na to, aby obmedzil zásadu rovnosti zaobchádzania vyplývajúcu z nariadenia č. 1612/68, tak ako ju vyložil Súdny dvor.
- 31 V druhom rade otázka uplatniteľnosti článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 vzniká aj vzhľadom na článok 4 nariadenia č. 883/2004. Toto nariadenie sa v prejednávanej veci uplatňuje, keďže JD bol v Nemecku poistený v systéme rodinných dávok v zmysle článku 3 ods. 1 písm. j) tohto nariadenia a v systéme sociálneho zabezpečenia pre prípad nezamestnanosti v zmysle článku 3 ods. 1 písm. h) toho istého nariadenia. Dávky na zabezpečenie životného minima stanovené v SGB II sú osobitnými nepríspevkovými peňažnými dávkami v zmysle článku 3 ods. 3 a článku 70 ods. 2 nariadenia č. 883/2004, na ktoré sa uplatňuje zásada rovnosti zaobchádzania uvedená v článku 4 tohto nariadenia.
- 32 Za týchto podmienok Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Krajinský súd rozhodujúci vo veciach sociálneho zabezpečenia v Severnom Porýní-Vestfálsku, Nemecko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnu dvoru tieto prejudiciálne otázky:
- „1. Je vylúčenie občanov Únie, ktorí majú právo na pobyt podľa článku 10 nariadenia č. 492/2011 z poberania sociálnej pomoci v zmysle článku 24 ods. 2 smernice [2004/38] zlučiteľné so zásadou rovnosti zaobchádzania podľa článku 18 ZFEÚ v spojení s článkami 7 a 10 nariadenia č. 492/2011?
- a) Predstavuje sociálna pomoc v zmysle článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 sociálnu výhodu v zmysle článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011?
- b) Má sa výnimka v článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 uplatniť na zásadu rovnosti zaobchádzania v článku 18 ZFEÚ v spojení s článkami 7 a 10 nariadenia č. 492/2011?
2. Je vylúčenie občanov Únie z poberania osobitných nepríspevkových peňažných dávok v zmysle článku 3 ods. 3 a článku 70 ods. 2 nariadenia č. 883/2004 zlučiteľné so zásadou rovnosti zaobchádzania podľa článku 18 ZFEÚ v spojení s článkom 4 nariadenia č. 883/2004, ak títo občania majú právo na pobyt podľa článku 10 nariadenia č. 492/2011 a sú poistení v systéme sociálneho zabezpečenia alebo systéme rodinných dávok v zmysle článku 3 ods. 1 nariadenia č. 883/2004?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

- 33 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 18 prvý odsek ZFEÚ, ako aj článok 7 ods. 2 a článok 10 nariadenia č. 492/2011 majú vykladať v tom zmysle, že vzhľadom na článok 24 ods. 2 smernice 2004/38 nebránia právnej úprave členského štátu, na základe ktorej štátny príslušník iného členského štátu a jeho maloleté deti, ktorí majú všetci v prvom uvedenom členskom štáte právo na pobyt na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011 z toho titulu, že tieto deti plnia školskú dochádzku v tomto istom členskom štáte, sú za každých okolností a automaticky vylúčení z práva na dávky určené na zabezpečenie ich životného minima.

O práve na pobyt na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011

- 34 Treba pripomenúť, že článok 10 nariadenia č. 492/2011 stanovuje, že deti štátneho príslušníka členského štátu, ktorý je alebo bol zamestnaný na území iného členského štátu, požívajú v hostiteľskom členskom štáte, pokiaľ ide o prístup k vzdelávaniu, rovnaké zaobchádzanie ako štátni príslušníci tohto členského štátu. Pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 492/2011 bolo toto právo stanovené v článku 12 nariadenia č. 1612/68, ktorého znenie bolo totožné so znením článku 10 nariadenia č. 492/2011, keďže toto posledné uvedené nariadenie zrušilo a nahradilo prvé uvedené nariadenie s cieľom pristúpiť v záujme jasnosti a prehľadnosti k jeho kodifikácii, ako vyplýva z odôvodnenia 1 nariadenia č. 492/2011. Judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa článku 12 nariadenia č. 1612/68 je preto relevantná aj pre výklad článku 10 nariadenia č. 492/2011.
- 35 Z tejto judikatúry na jednej strane vyplýva, že dieťa migrujúceho pracovníka alebo bývalého migrujúceho pracovníka má samostatné právo na pobyt v hostiteľskom členskom štáte na základe práva na rovnosť zaobchádzania, pokiaľ ide o prístup k vzdelávaniu, ak chce absolvovať všeobecné vzdelávanie v tomto členskom štáte. Na druhej strane priznanie samostatného práva na pobyt tomuto dieťaťu vyžaduje, aby bolo priznané zodpovedajúce právo na pobyt rodičovi, ktorý sa o toto dieťa skutočne stará (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 17. septembra 2002, Baumbast a R, C-413/99, EU:C:2002:493, body 63 a 75, ako aj z 23. februára 2010, Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83, bod 36).
- 36 Cieľ sledovaný nariadením č. 1612/68, ako aj nariadením č. 492/2011, ktorým je zabezpečiť voľný pohyb pracovníkov, totiž vyžaduje stanovenie optimálnych podmienok integrácie pre rodinu pracovníka v hostiteľskom členskom štáte a odmietnutie voči rodičom, ktorí sa starajú o deti, aby mohli zostať v hostiteľskom členskom štáte počas ich školskej dochádzky, by ich mohlo zbaviť práva, ktoré im priznáva normotvorca Únie (rozsudok z 23. februára 2010, Ibrahim a Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, bod 55, ako aj citovaná judikatúra).
- 37 Článok 10 nariadenia č. 492/2011 tak priznáva dieťaťu v spojení s právom na prístup k vzdelávaniu, ktoré má k dispozícii, samostatné právo na pobyt, ktoré nezávisí od skutočnosti, že rodič alebo rodičia, ktorí zabezpečujú jeho starostlivosť, si zachovávajú postavenie migrujúceho pracovníka v hostiteľskom členskom štáte. Rovnako skutočnosť, že dotknutý rodič stratí toto postavenie, nemá vplyv na jeho právo na pobyt podľa článku 10 nariadenia č. 492/2011, ktoré zodpovedá právu dieťaťa, o ktoré sa skutočne stará (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 17. septembra 2002, Baumbast a R, C-413/99, EU:C:2002:493, body 63, 70 a 75, ako aj z 23. februára 2010, Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83, body 37, 46 a 50).

- 38 V tejto súvislosti treba dodať, že článok 10 nariadenia č. 492/2011 sa má uplatňovať autonómne vo vzťahu k ustanoveniam práva Únie, akými sú ustanovenia smernice 2004/38, ktoré upravujú podmienky výkonu práva na pobyt v inom členskom štáte (pozri v tomto zmysle rozsudky z 23. februára 2010, Ibrahim a Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, bod 42, ako aj z 23. februára 2010, Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83, body 53 a 54).
- 39 Z toho vyplýva, že deti štátneho príslušníka členského štátu, ktorý pracuje alebo pracoval v hostiteľskom členskom štáte, rovnako ako rodič, ktorý sa o ne skutočne stará, sa môžu v tomto štáte dovoliť samostatného práva na pobyt len na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011 bez toho, aby boli povinné splniť podmienky stanovené v smernici 2004/38, vrátane podmienky týkajúcej sa toho, aby dotknuté osoby mali dostatočné zdroje a komplexné zdravotné poistenie v tomto štáte (pozri v tomto zmysle rozsudok z 23. februára 2010, Ibrahim a Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, bod 59).

O práve na rovnosť zaobchádzania podľa článku 7 nariadenia č. 492/2011

- 40 Zdá sa, že vnútroštátny súd sa rovnako ako Európska komisia domnieva, že osoby, ktoré vyvodzujú právo na pobyt z článku 10 nariadenia č. 492/2011, sa môžu dovoliť zásady rovnosti zaobchádzania stanovenej v článku 7 tohto nariadenia, najmä v jeho odseku 2, pokiaľ ide o poskytovanie sociálnych výhod, ktoré požívajú vlastní vnútroštátni pracovníci. Nemecká vláda sa naopak domnieva, že to tak nie je.
- 41 Pokiaľ ide po prvé o pôsobnosť tohto posledného uvedeného ustanovenia z hľadiska *ratione materiae*, pojem „sociálna výhoda“ v zmysle tohto ustanovenia zahŕňa všetky výhody, ktoré či už sú, alebo nie sú spojené s pracovnou zmluvou, sa vo všeobecnosti priznávajú pracovníkom, ktorí sú vlastnými štátnymi príslušníkmi, a to v zásade z dôvodu ich objektívneho postavenia ako pracovníkov alebo na základe samotnej skutočnosti, že majú pobyt na štátnom území, pričom rozšírenie týchto výhod na pracovníkov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi iných členských štátov, sa javí ako spôsobilé uľahčiť ich mobilitu v rámci Únie a tým ich integráciu v hostiteľskom členskom štáte (rozsudok z 18. decembra 2019, Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava, C-447/18, EU:C:2019:1098, bod 47).
- 42 Keďže v prejednávanej veci predmetné dávky na zabezpečenie životného minima vo veci samej majú za cieľ, ako uviedol vnútroštátny súd, zaručiť svojim príjemcom existenčné prostriedky, treba konštatovať, že tieto dávky prispievajú k ich integrácii do spoločnosti hostiteľského členského štátu. Uvedené dávky teda predstavujú sociálne výhody v zmysle článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. marca 1985, Hoeckx, 249/83, EU:C:1985:139, bod 22).
- 43 Pokiaľ ide po druhé o pôsobnosť *ratione personae* článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011, zo znenia tohto ustanovenia, najmä z použitia pojmu „pracovník“, na jednej strane vyplýva, že táto pôsobnosť zodpovedá pôsobnosti článku 7 ods. 1 tohto nariadenia, ktorý podľa znenia tohto posledného uvedeného ustanovenia zahŕňa pracovníkov, ktorí podobne ako JD „sa stali nezamestnanými“ v hostiteľskom členskom štáte. V dôsledku toho článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 poskytuje, ako uviedol v bode 63 svojich návrhov generálny advokát, ochranu presahujúcu samotné obdobie zamestnania.
- 44 Na druhej strane je článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 v špecifickej oblasti poskytovania sociálnych výhod osobitným vyjadrením pravidla rovnosti zaobchádzania zakotveného v článku 45 ods. 2 ZFEÚ a má sa vykladať rovnako ako toto posledné uvedené ustanovenie (rozsudok z 18. decembra 2019, Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava a i., C-447/18, EU:C:2019:1098, bod 39).
- 45 Preto do pôsobnosti článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 patria pracovníci v zmysle článku 45 ZFEÚ s tým, že zatiaľ čo štátni príslušníci členských štátov, ktorí sa pohybujú s cieľom hľadať si zamestnanie, požívajú zásadu rovnosti zaobchádzania len na účely prístupu na trh práce, tí, ktorí už vstúpili na tento

trh práce, môžu mať na základe tohto článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 nárok na rovnaké sociálne a daňové výhody ako vlastní vnútroštátni pracovníci (pozri v tomto zmysle rozsudok z 23. marca 2004, Collins, C-138/02, EU:C:2004:172, bod 31).

- 46 Hoci je nesporné, že počas sporného obdobia bol JD nezamestnaný v Nemecku, je tiež nesporné, že predtým vykonával zárobkovú činnosť v tomto členskom štáte.
- 47 V dôsledku toho samotná skutočnosť, že JD sa v tomto období stal ekonomicky nečinným, nemôže viesť k vylúčeniu uplatnenia zásady rovnosti zaobchádzania stanovenej v článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011.
- 48 Okrem toho, ako vyplýva z judikatúry pripomenutej najmä v bode 37 tohto rozsudku, práva, ktoré pracovníkovi Únie a jeho rodinným príslušníkom priznáva nariadenie č. 492/2011, môžu za určitých okolností pretrvávať aj po skončení pracovného pomeru (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. septembra 2002, Baumbast a R, C-413/99, EU:C:2002:493, bod 70).
- 49 Ako v podstate uviedol aj generálny advokát v bodoch 54 a 55 svojich návrhov, právo detí takéhoto pracovníka na pobyt založené na článku 10 nariadenia č. 492/2011 a v dôsledku toho právo rodiča, ktorý sa stará o dieťa, sa po nadobudnutí práva na pobyt stávajú nezávislými od pôvodného práva na pobyt založeného na postavení dotknutého rodiča ako pracovníka a budú sa môcť predĺžiť aj na obdobie presahujúce stratu tohto postavenia s cieľom poskytnúť týmto deťom posilnenú právnu ochranu, čím sa zamedzí tomu, aby právo týchto posledných uvedených na rovnosť zaobchádzania v súvislosti s prístupom k vzdelávaniu bolo zbavené svojho potrebného účinku.
- 50 To isté musí platiť v situácii, keď deti a rodič, ktorý sa o ne stará, majú právo na pobyt založené na článku 10 nariadenia č. 492/2011, pokiaľ ide o právo na rovnosť zaobchádzania v oblasti priznania sociálnych výhod uvedené v článku 7 ods. 2 uvedeného nariadenia. V takejto situácii totiž toto posledné uvedené právo vyplýva, podobne ako uvedené „odvodené“ právo na pobyt, pôvodne z postavenia dotknutého rodiča ako pracovníka a musí byť zachované po strate tohto postavenia z rovnakých dôvodov, ako sú tie, ktoré odôvodňovali zachovanie týchto práv na pobyt.
- 51 Takýto výklad článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 v spojení s jeho článkom 10 prispieva k dosiahnutiu cieľa sledovaného týmto nariadením, ktorým je podpora voľného pohybu pracovníkov, keďže umožňuje vytvoriť optimálne podmienky pre integráciu rodinných príslušníkov občanov Únie, ktorí využili túto slobodu a vykonávali zárobkovú činnosť v hostiteľskom členskom štáte.
- 52 Tento výklad tak bráni tomu, aby bola osoba, akou je JD, ktorá má v úmysle so svojou rodinou opustiť svoj členský štát pôvodu, aby odišla pracovať do iného členského štátu, v ktorom chce, aby jej deti plnili školskú dochádzku, vystavená riziku, že v prípade, ak stratí postavenie pracovníka, bude musieť prerušiť školskú dochádzku svojich detí a vrátiť sa do svojej krajiny pôvodu, pretože nebude môcť poberať sociálne dávky, ktoré hostiteľský členský štát zaručuje svojim vlastným štátnym príslušníkom a ktoré by rodine tejto osoby umožnili mať k dispozícii dostatočné prostriedky na živobytie v tomto členskom štáte.
- 53 V tom istom duchu Súdny dvor okrem iného dospel k záveru, pokiaľ ide o situáciu dieťaťa pracovníka z členského štátu, ktorý bol zamestnaný v inom členskom štáte a ktorý sa vrátil do svojej krajiny pôvodu, že toto dieťa, ktoré má právo na pobyt v hostiteľskom členskom štáte založené na článku 12 nariadenia č. 1612/68, si zachováva právo na podporu poskytovanú na pokrytie životných nákladov a na vzdelávanie s cieľom absolvovať stredoškolské alebo vysokoškolské štúdium, ktorá je kvalifikovaná ako „sociálna výhoda“ v zmysle článku 7 ods. 2 uvedeného nariadenia, inak by bol uvedený článok 12 zbavený všetkých účinkov (pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. marca 1989, Echternach a Moritz, 389/87 a 390/87, EU:C:1989:130, body 23, ako aj 34).

- 54 Ak teda dieťa má v hostiteľskom členskom štáte právo na pobyt založené na článku 10 nariadenia č. 492/2011, toto dieťa má rovnako ako jeho rodič, ktorý sa o neho skutočne stará, právo na rovnosť zaobchádzania stanovené v článku 7 ods. 2 tohto nariadenia, aj keď tento rodič stratil svoje postavenie pracovníka.
- 55 Z toho vyplýva, že osoby, ktoré majú právo na pobyt na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011, majú tiež právo na rovnosť zaobchádzania v oblasti priznania sociálnych výhod stanovené v článku 7 ods. 2 tohto nariadenia, aj keď sa tieto osoby už nemôžu dovolávať postavenia pracovníka, z ktorého pôvodne odvodili svoje právo na pobyt.

O uplatniteľnosti článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 na občanov Únie, ktorí majú právo na pobyt na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011

- 56 Článok 24 smernice 2004/38 vo svojom odseku 1 stanovuje, že všetci občania Únie, ktorí sa na základe tejto smernice zdržiavajú na území hostiteľského členského štátu, majú právo na to, aby sa s nimi zaobchádzalo rovnako ako so štátnymi príslušníkmi tohto členského štátu v rámci pôsobnosti Zmluvy. Odsek 2 tohto článku stanovuje, že odchylné od odseku 1 hostiteľský členský štát nie je povinný priznať nárok na sociálnu pomoc počas prvých troch mesiacov pobytu alebo prípadne počas dlhšieho obdobia stanoveného v článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2004/38 iným osobám, ako sú pracovníci alebo samostatne zárobkovo činné osoby, osoby, ktoré si zachovávajú tento štatút, a ich rodinní príslušníci.
- 57 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že také dávky, akými sú dávky na zabezpečenie životného minima vo veci samej, ktorých cieľom je poskytnúť ich príjemcom minimum existenčných prostriedkov potrebných na živobytie v súlade s ľudskou dôstojnosťou, treba považovať za „sociálnu pomoc“ v zmysle článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 (pozri v tomto zmysle rozsudky z 15. septembra 2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, body 44 až 46, ako aj z 25. februára 2016, García-Nieto a i., C-299/14, EU:C:2016:114, bod 37).
- 58 Súdny dvor tiež v bodoch 57 a 58 svojho rozsudku z 15. septembra 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597, body 57 a 58), konštatoval, že hostiteľský členský štát sa môže opierať o výnimku stanovenú v článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 s cieľom odoprieť občanovi Únie, ktorý má právo na pobyt, iba na základe článku 14 ods. 4 písm. b) tejto smernice priznanie takých dávok sociálnej pomoci, akými sú dávky na zabezpečenie životného minima vo veci samej.
- 59 V tomto rozsudku sa však Súdny dvor, ako vyplýva z jeho bodu 40, opierať o predpoklad vnútroštátneho súdu, podľa ktorého dotknuté osoby mali len právo na pobyt z titulu hľadania zamestnania na základe tohto posledného uvedeného ustanovenia smernice 2004/38. Nevyjadril sa k situácii, v ktorej majú dotknuté osoby, tak ako v prejednávanej veci, právo na pobyt založené na článku 10 nariadenia č. 492/2011.
- 60 Pokiaľ ide o takúto situáciu, treba na jednej strane pripomenúť, že Súdny dvor už viackrát rozhodol, že ako výnimka zo zásady rovnosti zaobchádzania stanovenej v článku 18 prvom odseku ZFEÚ, ktorej osobitným vyjadrením je článok 24 ods. 1 smernice 2004/38, sa má odsek 2 tohto článku 24 vykladať reštriktívne a v súlade s ustanoveniami Zmluvy, vrátane ustanovení týkajúcich sa občianstva Únie a voľného pohybu pracovníkov (rozsudok z 21. februára 2013, N., C-46/12, EU:C:2013:97, bod 33).
- 61 Na druhej strane na účely výkladu ustanovenia práva Únie treba zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (rozsudok z 18. januára 2017, NEW WAVE CZ, C-427/15, EU:C:2017:18, bod 19 a citovaná judikatúra).
- 62 Po prvé zo samotného znenia článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 vyplýva, že členské štáty môžu „ako výnimk[u] z odseku 1“ tohto článku 24 odmietnuť za určitých podmienok priznať nárok na sociálnu pomoc určitým kategóriám osôb. Toto ustanovenie sa teda výslovne chápe ako výnimka zo zásady

rovnosti zaobchádzania stanovenej v článku 24 ods. 1 tejto smernice. Táto výnimka sa však uplatňuje len na osoby, na ktoré sa vzťahuje tento odsek 1, teda na občanov Únie, ktorí sa zdržiavajú na území hostiteľského členského štátu „podľa [uvedenej] smernice“.

- 63 Po druhé z regulačného kontextu tohto ustanovenia vyplýva, že smernica 2004/38 bola nepochybne prijatá s cieľom kodifikovať a revidovať, ako to uvádza normotvorca Únie v jej odôvodneniach 3 a 4, „existujúce nástroje [práva Únie]“, ktoré sa samostatne vzťahujú na zamestnancov a samostatne zárobkovo činné osoby, študentov a iné neaktívne osoby s cieľom zjednodušiť a posilniť právo všetkých občanov Únie na voľný pohyb a pobyt nad rámec predchádzajúceho sektorového a fragmentárneho prístupu.
- 64 Treba však konštatovať, že táto kodifikácia nebola vyčerpávajúca. V rámci prijatia smernice 2004/38 totiž článok 12 nariadenia č. 1612/68, ktorý doslovne prevzal článok 10 nariadenia č. 492/2011, nebol ani zrušený, ani zmenený. Naopak, táto smernica bola koncipovaná tak, aby bola v súlade s uvedeným článkom 12 nariadenia č. 1612/68, ako aj s judikatúrou, ktorá ho vykladá. V dôsledku toho táto smernica nemôže sama osebe spochybniť autonómiu práv založených na článku 10 nariadenia č. 492/2011 ani zmeniť jej rozsah (pozri v tomto zmysle rozsudok z 23. februára 2010, Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83, body 54 a 56 až 58).
- 65 Preto zohľadnenie kontextu, do ktorého patrí článok 24 smernice 2004/38, potvrdzuje výklad, podľa ktorého sa výnimka zo zásady rovnosti zaobchádzania uvedená v jeho odseku 2 uplatňuje len v situáciách, na ktoré sa vzťahuje jeho odsek 1, a to v situáciách, v ktorých je právo na pobyt založené na tejto smernici, a nie v situáciách, v ktorých má toto právo samostatný základ v článku 10 nariadenia č. 492/2011.
- 66 Napokon po tretie takýto výklad nie je vyvrátený cieľom článku 24 ods. 2 smernice 2004/38, ktorý spočíva v zachovaní finančnej rovnováhy systému sociálnej pomoci členských štátov tým, že sa zabráni tomu, aby sa osoby uplatňujúce svoje právo na pobyt stali neprimeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu, ako to vyplýva z odôvodnenia 10 tejto smernice.
- 67 V tejto súvislosti treba totiž uviesť, že situácia občana Únie, akým je JD, ktorý predtým, ako sa stal nezamestnaným v hostiteľskom členskom štáte, tam pracoval a jeho deti tam plnili školskú dochádzku, a ktorý má teda právo na pobyt založené na článku 10 nariadenia č. 492/2011, sa vzhľadom na tento cieľ značne odlišuje od situácie občanov Únie, ktorú článok 24 ods. 2 tejto smernice výslovne vylučuje z nároku na dávky sociálnej pomoci, teda jednak tých, ktorí tak ako to bolo vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 25. februára 2016, García-Nieto a i. (C-299/14, EU:C:2016:114), majú na základe článku 6 ods. 1 uvedenej smernice právo na pobyt v hostiteľskom členskom štáte počas obmedzeného obdobia troch mesiacov, a jednak tých, ktorí tam majú právo na pobyt založené výlučne na článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2004/38 z titulu hľadania zamestnania.
- 68 Situácia, ktorá charakterizuje prejednávanú vec, sa tiež odlišuje od situácie vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 11. novembra 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358). Táto posledná uvedená vec sa totiž týkala hospodársky nečinných štátnych príslušníkov členských štátov, ktorí vykonávali svoju slobodu pohybu s jediným cieľom získať sociálnu pomoc iného členského štátu a ktorí nemali v hostiteľskom členskom štáte žiadne právo na pobyt založené na smernici 2004/38 alebo inom ustanovení práva Únie. Za týchto podmienok Súdny dvor rozhodol, že priznanie nároku na sociálne dávky takýmto osobám za rovnakých podmienok, ako sú podmienky, ktoré sa uplatňujú na vlastných štátnych príslušníkov, by bolo v rozpore s cieľom pripomenutým v bode 66 tohto rozsudku.
- 69 Okrem toho, hoci je pravda, že osoby, akými sú JD a jeho dcéry, tiež patria do pôsobnosti článku 24 smernice 2004/38, vrátane výnimky stanovenej v jeho odseku 2, z dôvodu, že majú právo na pobyt na základe článku 14 ods. 4 písm. b) tejto smernice, nič to nemení na tom, že keďže sa môžu dovolávať samostatného práva na pobyt aj na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011, uvedenú výnimku nemožno voči nim namietat.

- 70 Na jednej strane totiž Súdny dvor už rozhodol, pokiaľ ide o uchádzačov o zamestnanie, že výnimka stanovená v článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 sa uplatňuje len na občanov Únie, ktorí majú právo na pobyt len na základe článku 14 ods. 4 písm. b) tejto smernice (pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. septembra 2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, bod 58). Na druhej strane okolnosť, že uchádzači o zamestnanie majú osobitné práva podľa uvedenej smernice, nemôže vzhľadom na autonómiu režimov zavedených tou istou smernicou a nariadením č. 492/2011 viesť k zníženiu práv, ktoré takýmto osobám môžu vyplývať z tohto nariadenia.
- 71 Okrem toho, ako správne uviedla Komisia, bolo by paradoxné vykladať článok 24 ods. 2 smernice 2004/38 v tom zmysle, že je potrebné nepriznať nárok na dávky sociálnej pomoci osobám, ktoré si môžu uplatňovať nielen právo na pobyt ako rodič podľa nariadenia č. 492/2001, ale aj právo na pobyt ako uchádzač o zamestnanie podľa smernice 2004/38. Takýto výklad by mal totiž za následok vylúčenie rodiča a jeho detí, ktoré majú právo na pobyt podľa článku 10 nariadenia č. 492/2001, z práva na rovnosť zaobchádzania ako s vlastnými štátnymi príslušníkmi v oblasti sociálnej pomoci, ak sa tento rodič rozhodne hľadať si zamestnanie na území hostiteľského členského štátu.

O existencii rozdielného zaobchádzania z hľadiska článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011

- 72 Článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011, ktorého sa môžu dovolávať osoby s právom na pobyt na základe článku 10 tohto nariadenia, ako bolo zdôraznené v bode 55 tohto rozsudku, v podstate stanovuje, že pracovník, ktorý je štátnym príslušníkom členského štátu, požíva v hostiteľskom členskom štáte rovnaké sociálne a daňové výhody ako vlastní vnútroštátni pracovníci aj vtedy, keď sa tam stal nezamestnaným.
- 73 Vylúčenie na základe takého vnútroštátneho ustanovenia, akým je § 7 ods. 1 druhá veta bod 2 písm. c) SGB II, osôb, ktoré sú podobne ako JD a jeho dcéry štátnymi príslušníkmi iného členského štátu, ktorí majú právo na pobyt podľa článku 10 nariadenia č. 492/2011, z akéhokoľvek nároku na dávky na zabezpečenie životného minima predstavuje rozdielne zaobchádzanie v oblasti sociálnych výhod v porovnaní s vlastnými štátnymi príslušníkmi.
- 74 V tejto súvislosti bolo v bode 44 tohto rozsudku pripomenuté, že článok 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 je v špecifickej oblasti poskytovania sociálnych výhod osobitným vyjadrením zásady rovnosti zaobchádzania a zákazu diskriminácie na základe štátnej príslušnosti.
- 75 Po prvé treba dodať, že predpokladom existencie samostatného práva na pobyt na území hostiteľského členského štátu založeného na článku 10 nariadenia č. 492/2011, ktoré sa priznáva deťom plniacim školskú dochádzku a ich rodičovi, ktorý sa o ne skutočne stará, je, že tento rodič vstúpil na trh práce tohto členského štátu, ako to vyplýva z judikatúry citovanej v bode 37 tohto rozsudku. Preto, ako bolo zdôraznené v bode 67 tohto rozsudku, okruh potenciálnych osôb majúcich takéto právo na pobyt nezodpovedá okruhu štátnych príslušníkov iných členských štátov, ktorí prišli na územie hostiteľského členského štátu s cieľom hľadať si tam prvé zamestnanie. Toto právo je okrem toho obmedzené, keďže sa skončí najneskôr v okamihu, keď dieťa ukončí štúdium (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. mája 2013, Alarape a Tijani, C-529/11, EU:C:2013:290, bod 24).
- 76 Po druhé situáciu štátneho príslušníka iného členského štátu, ktorý už vstúpil na trh práce hostiteľského členského štátu a ktorý má tiež právo na pobyt založené na článku 10 nariadenia č. 492/2011, treba odlíšiť od situácie, keď existujú indície, podľa ktorých sa dotknutý bývalý pracovník dopustil zneužitia práva, na ktoré sa nevzťahujú pravidlá práva Únie, keďže umelo vytvoril podmienky na získanie predmetných sociálnych výhod podľa článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 (pozri analogicky rozsudok zo 17. júla 2014, Torresi, C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, body 42 a 46). Ako však tiež uviedla Komisia, spis, ktorý má k dispozícii Súdny dvor, neobsahuje žiadnu skutočnosť, na základe ktorej by bolo možné dospieť k záveru o existencii takehoto zneužitia práva alebo akéhokoľvek podvodu v prejednávanej veci.

- 77 Vylúčenie hospodársky neaktívnych štátnych príslušníkov z iných členských štátov, ktorí majú samostatné právo na pobyt podľa článku 10 nariadenia č. 492/2011, z akéhokoľvek nároku na dávky na zabezpečenie životného minima vo veci samej, je teda v rozpore s článkom 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 v spojení s jeho článkom 10.
- 78 Pokiaľ ide napokon o článok 18 prvý odsek ZFEÚ, z ustálenej judikatúry vyplýva, že toto ustanovenie sa môže samostatne uplatniť len v situáciách upravených právom Únie, pre ktoré Zmluva o FEÚ nestanovuje osobitné pravidlá zákazu diskriminácie (rozsudok z 11. júna 2020, TÜV Rheinland LGA Products a Allianz IARD, C-581/18, EU:C:2020:453, bod 31 a citovaná judikatúra). Zásada zákazu diskriminácie bola v oblasti voľného pohybu pracovníkov vykonaná článkom 45 ZFEÚ (rozsudok z 10. októbra 2019, Krah, C-703/17, EU:C:2019:850, bod 19 a citovaná judikatúra), ktorý, ako bolo pripomenuté v bode 44 tohto rozsudku, je v špecifickej oblasti poskytovania sociálnych výhod osobitne vyjadrený v článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011. V dôsledku toho nie je potrebné vykladať článok 18 ZFEÚ.
- 79 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 7 ods. 2 a článok 10 nariadenia č. 492/2011 sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia právnej úprave členského štátu, podľa ktorej štátny príslušník iného členského štátu a jeho maloleté deti, ktorí všetci majú v prvom členskom štáte právo na pobyt na základe článku 10 tohto nariadenia z dôvodu plnenia školskej dochádzky týmito deťmi v tom istom štáte, sú za každých okolností a automaticky vylúčení z nároku na dávky určené na zabezpečenie ich životného minima. Článok 24 ods. 2 smernice 2004/38 tento výklad nespochybňuje.

O druhej otázke

- 80 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 4 nariadenia č. 883/2004 v spojení s článkom 3 ods. 3 a článkom 70 ods. 2 tohto nariadenia vykladať v tom zmysle, že vzhľadom na článok 24 ods. 2 smernice 2004/38 nebráni právnej úprave členského štátu, na základe ktorej štátny príslušník iného členského štátu a jeho maloleté deti, ktorí všetci majú v prvom členskom štáte právo na pobyt založené na článku 10 nariadenia č. 492/2011 z dôvodu školskej dochádzky týchto detí v tomto istom členskom štáte a sú tam poistení v systéme sociálneho zabezpečenia v zmysle článku 3 ods. 1 nariadenia č. 883/2004, sú za každých okolností a automaticky vylúčení z práva na osobitné nepríspevkové peňažné dávky.
- 81 Vnútroštátny súd spresňuje, že JD a jeho dcéry sa musia považovať za osoby, ktoré boli počas sporného obdobia poistené v systéme sociálneho zabezpečenia v zmysle článku 3 ods. 1 písm. h) a j) nariadenia č. 883/2004, keďže počas svojho pobytu v Nemecku poberali dávky v nezamestnanosti a rodinné dávky. Preto patria podľa článku 2 ods. 1 tohto nariadenia do osobnej pôsobnosti uvedeného nariadenia.
- 82 Ako navyše uviedol vnútroštátny súd, dávky na zabezpečenie životného minima vo veci samej, ktoré predstavujú dávky, ktorých cieľom je zaručiť ich príjmom existenčné prostriedky, sú osobitnými nepríspevkovými peňažnými dávkami v zmysle článku 3 ods. 3 a článku 70 ods. 2 nariadenia č. 883/2004 uvedenými v prílohe X tohto nariadenia (pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. septembra 2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597, bod 43).
- 83 Súdny dvor už rozhodol, že článok 4 nariadenia č. 883/2004 sa uplatňuje aj na takéto osobitné nepríspevkové peňažné dávky (pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. novembra 2014, Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 55).
- 84 Hoci je pravda, že podľa ustálenej judikatúry článok 70 nariadenia č. 883/2004 nemá za cieľ stanoviť hmotnoprávne podmienky existencie nároku na uvedené dávky a že nič nebráni tomu, aby priznanie takýchto dávok ekonomicky neaktívnym občanom Únie podliehalo požiadavke, aby títo občania spĺňali

podmienky na získanie práva na legálny pobyt v hostiteľskom členskom štáte (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. júna 2016, Komisia/Spojené kráľovstvo, C-308/14, EU:C:2016:436, body 65 a 68, ako aj citovanú judikatúru), treba konštatovať, že JD a jeho dcéry mali počas sporného obdobia právo na legálny pobyt na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011.

- 85 Z toho vyplýva, že JD a jeho dcéry majú podľa článku 4 nariadenia č. 883/2004 právo na rovnosť zaobchádzania, pokiaľ ide o dávky na zabezpečenie životného minima vo veci samej.
- 86 Vylúčenie na základe takého vnútroštátneho ustanovenia, akým je § 7 ods. 1 druhá veta bod 2 písm. c) SGB II, osôb, ktoré sú podobne ako JD a jeho dcéry štátnymi príslušníkmi iného členského štátu, ktorí majú právo na pobyt podľa článku 10 nariadenia č. 492/2011, z akéhokoľvek nároku na dávky na zabezpečenie životného minima predstavuje rozdielne zaobchádzanie v oblasti sociálnych dávok v porovnaní s vlastnými štátnymi príslušníkmi.
- 87 Okrem toho, ako už bolo konštatované v rámci odpovede na prvú otázku, výnimka zo zásady rovnosti zaobchádzania v oblasti sociálnej pomoci stanovená v článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 sa neuplatňuje na situáciu, o akú ide vo veci samej, v ktorej štátni príslušníci iných členských štátov majú právo na pobyt na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011. V tejto súvislosti sa situácia, ktorá charakterizuje prejednávajúcu vec, odlišuje od situácií, o ktoré išlo vo veciach, v ktorých boli vydané rozsudky z 15. septembra 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597), ako aj z 25. februára 2016, García-Nieto a i. (C-299/14, EU:C:2016:114), v ktorých uplatniteľnosť tejto výnimky viedla Súdny dvor k uznaniu zodpovedajúcej výnimky zo zásady rovnosti zaobchádzania uvedenej v článku 4 nariadenia č. 883/2004.
- 88 V tomto kontexte a z rovnakých dôvodov, ako sú dôvody uvedené v rámci odpovede na prvú otázku, vylúčenie zakotvené v článku 7 ods. 1 druhej vete bode 2 písm. c) SGB II tým, že vedie ku kategorickému a automatickému odmietnutiu akéhokoľvek nároku na dávky na zabezpečenie životného minima vo veci samej štátnym príslušníkom iných členských štátov, ktorí majú právo na pobyt na základe článku 10 nariadenia č. 492/2011, je v rozpore s článkom 4 nariadenia č. 883/2004.
- 89 Vzhľadom na vyššie uvedené treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 4 nariadenia č. 883/2004 v spojení s článkom 3 ods. 3 a článkom 70 ods. 2 tohto nariadenia sa má vykladať v tom zmysle, že bráni právnej úprave členského štátu, na základe ktorej štátny príslušník iného členského štátu a jeho maloleté deti, ktorí všetci majú v prvom členskom štáte právo na pobyt založené na článku 10 nariadenia č. 492/2011 z dôvodu plnenia školskej dochádzky týmito deťmi v tomto istom členskom štáte a sú tam poistení v systéme sociálneho zabezpečenia v zmysle článku 3 ods. 1 nariadenia č. 883/2004, sú za každých okolností a automaticky vylúčení z práva na osobitné nepríspevkové peňažné dávky.

O trovách

- 90 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

- 1. Článok 7 ods. 2 a článok 10 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia právnej úprave členského štátu, podľa ktorej štátny príslušník iného členského štátu a jeho maloleté deti, ktorí všetci majú v prvom členskom štáte právo na pobyt na základe**

článku 10 tohto nariadenia z dôvodu plnenia školskej dochádzky týmito deťmi v tom istom štáte, sú za každých okolností a automaticky vylúčení z nároku na dávky určené na zabezpečenie ich životného minima. Článok 24 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, tento výklad nespochybňuje.

2. Článok 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, v spojení s článkom 3 ods. 3 a článkom 70 ods. 2 tohto nariadenia sa má vykladať v tom zmysle, že bráni právnej úprave členského štátu, na základe ktorej štátny príslušník iného členského štátu a jeho maloleté deti, ktorí všetci majú v prvom členskom štáte právo na pobyt založené na článku 10 nariadenia č. 492/2011 z dôvodu plnenia školskej dochádzky týmito deťmi v tomto istom členskom štáte a sú tam poistení v systéme sociálneho zabezpečenia v zmysle článku 3 ods. 1 nariadenia č. 883/2004, sú za každých okolností a automaticky vylúčení z práva na osobitné nepríspevkové peňažné dávky.

Podpisy